

Erdély

ALAPÍTVÁ 1892-BEN

Új sorozat, 67. szám

2014/6.

Megjelenik havonta

Az Erdélyi Kárpát-Egyesület
– Kolozsvár 1891 Értesítője

Szerkesztők:

Tóthpál Tamás

(tothpaltamas@gmail.com)

Pál Gyöngyi

TURISTASÁGI, FÜRDŐÜGYI és NÉPRAJZI FOLYÓIRAT.

Barangoló

VERESPATAK, DETUNÁTA

■ Június 14–15-én Verespatakra és a Detunátára kirándultunk. Az Aranyos festői völgyét követve jutottunk az egykor jómódú bányászvárosba. Meglátogattuk Európa egyetlen, máig fennmaradt római kori aranybányáját, megnéztük a sziklába vájt, labirintus-szerű bányajáratokat, ahol vésővel és kalapáccsal már 2000 éve aranyat bányásztak. A bánya udvarán berendezett szabadtéri múzeumban láthattuk az elmúlt századokban használt felszereléseket. A város templomait, jeles épületeit látogattuk meg, köztük azt a házat is, ahol Jókai Mór megszállt. Este Abrudbányával ismerkedtünk, másnap innen indultunk a Detunátára. Bár néhol hiányos a jelzés, könnyen eljutottunk a szabályosan egymás mellett sorakozó, ívelten egymásnak feszülő bazaltoszlopok lábához, majd rövid pihenő után felkapaszkodtunk a tetejére is, ahonnan a környező hegyek látványában gyönyörködhattunk. Még körülnéztünk Zalalnán, majd Ompolygyepűn és Magyarigenben álltunk meg az 1848-as forradalom magyar áldozatainak emelt emlékműveknél.

SAJÓ VÖLGYE, CSALHÓ, BESZTERCE

■ Június 20. és 22. közötti háromnapos kirándulásunkon végre a Csalhó Nemzeti Parkban is túráztunk. Első nap a Sajó-völgy néhány települését látogattuk meg, Somkeréken a 14. századi gótikus templomot. Stílusjegyei szerint Árpád-korinak tartják a sajóudvarhelyi templomot, akár csak az északi kapu timpanonjában látható nagyon értékes domboorművet, amely a sárkánnyal viaskodó Szent Mihályt ábrázolja. Árokalján a Bethlen család 19. században épített, Erdélyben unikumnak számító mór-bizánci stílusú kastélyát és az azt körülvevő angolparkot látogattuk meg, Besztercén az impozáns evangélikus templomot. A városnézést és múzeumlátogatást vasárnapra halasztottuk, mert sietnünk kellett szálláshelyünkre, Dornavátrára. Innen indultunk szombat reggel a Csalhóra, mely vizektől övezve magányosan emelkedik ki a Keleti-Kárpátok vonulatából. Mi most a Duruitoare vízesést kerestük fel. A több mint 30 m magas zuhatag a legenda szerint óriások fürdőhelyéül szolgált. Cegőtelkén az 1068-as cserhalmi csatának állított emlékművet néztük meg, amelyben a későbbi Szent László király legyőzi a kunokat, és megmenti az elrabolt magyar lányt.

Kovács D. Zsuzsa

Kirándulás az Ördögmalom vízeséshez

Mély sziklaszakadéokban, égbenyúló sziklafalak közt bővizű vízesés zúdul alá a mélybe a Dregán-völgy keleti oldalában, a Bocsásza sziklacsúcsa alatt. A sziklás részeken talán vipera is előfordulhat. A táj rendkívül vad, hatalmas kődarabok, kidőlt fenyők, sűrű növényzet, a lezúduló víz robaja teszi félelmetessé a Bihar-hegység egyik legpompásabb látnivalóját. A népi hagyomány Ördögmalomnak nevezi ezt a vízesést. Régebben a Biharfüreden üdülők kedvenc kirándulóhelye volt, utakkal, padokkal ellátva. Ezeknek ma már a nyomait sem találjuk.

PÁL GYÖNGYI

Vasárnap, június 15-én, szép nyári időben indulunk reggel 7 órakor a Feischmidt János és Székely István szervezte mikrobuszos kirándulásra. Bánffyhunad felé haladunk a váradí országúton, majd a Nagy-Sebes (Drăgan) patak völgyében folytatjuk utunkat. Amint elhagyjuk Nagysebes (Valea Drăganului) helységet, a völgy szűkülni kezd, egyre szebb tájakat hagyunk magunk mögött. Viságmező (Lunca Vișagului) után keményebb emelkedő vezet fel a Nagy-Sebes víztároló-jához, a Floroiu erőműhöz. Az aszfaltozott út megy tovább, keresztül a gerincen, a Lankás Havas és a Bak-hát csúcs között a Jád völgyébe, Jádremetére. Mi balra térünk és áthaladunk a gáton. Leszállunk a mikrobuszról, gyalog sétálunk át, meg-megállunk pár percre széjjelnézni. Körbe fenyvesekkel borított hegyek őrzik a hatalmas vízfelületet. Előttünk a Kis-Sebes völgye, balra a Nagy-Sebesé, a háttérben a Horgas havas, mely vízvásztó a Sebes-Körös és a Fekete-Körös vízgyűjtő medencéi között. Mögöttünk a Vigyázó (Vlădeasa) zárja a körpanorámát. Kocsink átgördül a gáton, felszállunk és erdészeti úton megyünk tovább a Cserepes (Ciripa) erdészház felé. Jobb oldalon még sokáig a tó vizét látjuk. Utunk folytatása az egykori kisvasút legszebb szakasza volt – most 7 km-es hosszúságban a tó vize borítja, ennek partján haladunk. A Zerna völgyén fel lehet menni a vlegyászaí me nedékházig kb. 5 óra alatt. Magunk mögött hagyunk egy erdészházat és a tavat, most már a Nagy-Sebes patak jobb partján halad az út, és a gáttól számított 17 km után egy tisztás közepére érünk. Az egykor csodálatosan szép völgyet több helyen is feltúrták, kis vízierőműveket építenek, csöveket fektetnek le, földhalmok, sziklatörmelekek, kivágott fák éktelenkednek mindenfelé. A kép hasonló ahhoz, ami két évvel ezelőtt a Dregán másik ágán, a Kis-Sebes (Sebișel) völgyében fogadott.

A tisztáson, ahova érkezünk, a Cserepes erdészház áll, tőle

50 méterre egy jó hideg forrás – Czárán Gyula Eszmeralda-forrása –, mely régen kedvelt pihenőhelye volt a turistáknak. Innen gyalog folytatjuk utunkat. A forrástól balra térünk egy fakitermelő úton, ahol egy kanyar

Percekig mozdulatlanul, tátott szájjal álltunk

után megtaláljuk a kék keresztel jelzett utat az Ördögmalom vízesés felé. Pár évvel ezelőtt itt turistaösvény indult, melyen körülbelül 40 percet kapaszkodunk felfelé a vízesésig. Helyette most szélesebb utat találunk, valószínűleg traktorral vontathattak fákat egy újabb kitermeléstől. Egy idő után az út balra kanyarodik felfelé a hegynek, mi a kék kereszt turistajelzésen haladunk tovább, jobbra alatunk az Ördögmalom patak völgye. Innen az ösvény vad, szinte járhatatlan, sok a kidőlt fa, sziklás-köves részekkel váltakozva, át kell mászni rajtuk, figyelniük kell minden lépésünkre, nehogy megcsússzunk. Ilyen helyen kötelező a bakancs, és sokat számít a több éves tapasztalat. A vízesés közvetlen közelében a táj mind vadabbá válik, egyre nehezebb a haladás. A lezuhanó víztömeg robaja mind erősebb, még néhány másodperc, és ott vagyunk a vízesés előtt. A látvány annyira lenyűgöz, hogy percekig mozdulatlanul, tátott szájjal állunk... Az 1283 m tengerszint feletti magasságban található kétlépcsős, 25 méteres vízesést hatalmas sziklák veszik

körül magas fenyőkkel. A szűk völgy, a tornyosuló sziklák, az egészre árnyékot vető fenyőerdő hihetetlenül vad környezetet teremt. A vízesést körülvevő égbenyúló sziklafalakat Czárán Gyula Notre Dame-bástyáknak nevezte. Nem tudunk betelni a látvánnyal, rengeteg fotót készítünk, így örököltük meg ezt a csodálatos képet, s mert fiatalok már nem vagyunk, ki tudja, eljutunk-e még ide valaha... Fejünk felett közben gyülekeznek a felhők és csepereg az eső is. Szerencsénkre, amilyen hamar jött, el is áll, nehéz lenne visszafe-

ta volna a hegy egy részét, egymásra dobálva a hatalmas szikladarabokat. Az emberi képzelet természetfeletti erőnek tulajdonítja és csodálatos tündérmesével magyarázza a jelenséget. A tájhoz fűződő legendát a bihari hegyek apostola, Czárán Gyula a „Stina de Vale-i regék”-ben meséli el. Valamikor régen, még az óriások idején a szép Dragán tündér és a daliás Briței egymásba szerettek, egy gonosz sárkány és az öt szolgáló ördögök el akarták választani őket. A hatalmas Buteasa a segítségükre siet, aláássza Briței segítségével a várat. Nagy sziklás oldalából lebocsátott szikladarabokkal bombázta és ledöntötte a hatalmas bástyákat. Az ördögök közül alig maradt meg egy-kettő, a többit eltemették a romok. Ahol a menekülők végigrohantak, ott máig sem nőtt erdő. A főszárkány a nagy ijedtségtől kővé dermedt, ma is ott látható a beomló víztömeg szomszédságában. A víz azóta örli a vár bástyáinak maradványait. A nagy hegyomlás megviselte a Buteasát is. A hatalmas rázkódás alatt megroskadt a jó öreg feje is, azóta két mély horpadás látható rajta. A két szerelmes pedig máig is boldogan él. Eddig a mese, a valóságról csak feltételezések vannak.

A kék kereszt jelzésen visszatérünk az erdészházhoz, ahol a mikrobusz vár és indulunk vissza Kolozsvárra, útközben néhány órára a Gergelyék hétvégi házának vendégei voltunk.

Csodálatos tájakon jártunk, jól szervezett kirándulás volt. De a kellemes nap szép emlékei mellett akarva-akaratlanul ott a fájó kérdés: mi lesz ezeknek a völgyeknek a sorsa? A Nagysebes völgyén is megjelentek az erőgépek, épülnek a törpe erőművek. Pár évvel ezelőtt még csodálatos fenyőerdők, kristálytisztá, rohanó patakok, maga az érintetlen természet volt ez a völgy. A gyűjtőtő és az erdészház közötti útszakasz mentén a völgy arcualta megváltozott, feldúlt környezet és az építkezés nyomai mindenütt. Nem úgy tűnik, hogy az erőmű beilleszkedik a természetbe, a vizet szállító vezeték nyomvonalán végig követhető a durva beavatkozás, hatalmas kötömbök, fagyókerek, rönkmardványok jelzik az útját. A látvány olyan, mint a völgyön végighúzóódó rusnya sebhely. Ez itt már nem tündérmese, ez a valóság. Vajon a környezet visszaállítására, a táj rehabilitációjára gondolt-e valaki?

Hány éves a Szent János-kút?

Június 8-án a kolozsvári ekések a Szent János-kútnál emlékeztek meg az elmúlt idők forrásfoglalóiról, kiépítőiről. De hány éves is a forrás?

TÓTHPÁL TAMÁS

Nepomuki Szent Jánost a vizek védőszentjeként tisztelték, róla nevezhették el már jó néhány évszázada a Plecska völgyében levő forrást. Kolozsvár környékének nem is olyan rég egyik legismertebb és leglátogatottabb kirándulóhelye volt, napjainkban már kerítések között körülményesebb a megközelítése. Xántus János szerint középkori okiratok 7 forrást említenek a környéken, Orosz Ferenc a kút közelében név nélkül más 5 forrást jelez. A felette levő forrást (a volt vendéglőnél) Szent Aloisius-forrásnak nevezték, völgymenet az Erzsébet-forrás található.

1876-ban Hirschfeld Sándor foglalta először Tauffer Ákos-sal a Bükk-erdő legszebb forrásait, a későbbi Majláth-kutat, ugyanakkor a Szent János-kutat is, Schrammer nevű kőművesmesterrel saját költségén. Szintén Hirschfeld Sándor állította a Szent János-kút mellé 1889-ben a Nagy János kőfaragó, szobrász által készített Szent János-szobrot, valamint ő iratta E. Kovács Gyula kolozsvári színésszel a forráson kőbe vésett sorokat a Szent János-kútról:

*Szent János kút.
Itt a szent kút fáradt lélek
Üdüléssel kínál téged.
Csend, árny, lomb, víz, hű-
vös, tiszta
Önmagadnak ez ad vissza.
Itt kibékül az ősember, önma-
gával s az Istennel.*

1894-ben az EKE Kolozs vármegyei osztálya a római katolikus status igazgatóságának engedélyével átvette a forrás kezelését, főleg Hirschfeld Sándornak és Hangay Oktávnak köszönhetően rendbe hozták, igen kellemes kirándulóhelyet alakítottak ki itt. A kút előtti patakon hidat emeltek, a Szent János szobrából kibugyogó csorgót kijavíttatták, a szobor körül gyeppadokat csináltattak, a magaslat egyik szép pontjára deszkapadokat és asztalokat helyeztek. A munkálatok 50 forint 22 krajcárba kerültek. Az avatás az év első kirándulásakor történt, 1894. április 18-án (mintegy 100 résztvevővel). Avatóbeszédet mondott dr. Szádeczky Lajos osztályelnök, majd Hirschfeld Sándor vendégül látta a társaságot.

A kút és környéke rendbehozatalára 1909 tavaszán új mozgalom indult, többen pénzdómányokkal járultak hozzá a költ-

ségekhez, s a Feszl József éttermében összegyűlő iparosok vállalták az önkéntes munkát. A felújított kutat egy kirándulás alkalmával, 1909. augusztus 6-án, egy nap alatt építették fel. Természetesen előzőleg előkészítették a forrást és környékét (kiszállították a köveket, a márványtáblát a rávéssett szöveggel – ugyanaz az E. Kovács Gyula-vers – a szerszámokat, cementet vasrácsot). Gerstenbrein Tamás kőfaragó mester, Spáda János építész és Kapcza Imre lakatosmester új kőmedencét épített, körülötte és felette kőfalat húztak. A tömegesen érkező kirándulók is részt vettek a munkában, a hölgyek főztek. Ebéd után M. Kovács Géza EKE-főtítkár tartott avatóbeszédet, a kutat Szekeres József plébános szentelte fel.

A múlt század 20-as évei közepén a Szent János-kút körüli erdőt kivágták, a 30-as évek elején a kút mellett vendéglő is épült. Ennek aszfaltozott kettős tekepályája Orosz Ferenc szerint a külföldi pályákat is fölülmúlta. Többszöri felújítás után a Gyopár Turista Egyesület 1942-ben teljesen újfoglalta. A háború végére az aranybetűs márványtáblát összelőtték és eltávolították.

Az idén tehát a Szent János-kút első EKE-foglalása (1894) óta 120 év telt el, az 1909-es átépítésnek a 105. évfordulóját ünnepeljük.

SZATMÁRI BÉLA GYŰJTEMÉNYE

A Szent János-kút a múlt század 30-as éveiben

Augusztusi túraelőzetes:

- Augusztus 16. Kós Károly emlék- és teljesítménytúra (László Györgyi)
- Augusztus 19. Deák József emlékfotó-kiállítás (Bozsoki Adrienn)
- Augusztus 20. Magyar Szolidaritás Tüze (Kovács D. Zsuzsa)
- Augusztus 31. Túra a Retyezátba (Ambrus Tibor)
- A Kolozsvári Magyar Napok alkalmával a kolozsvári EKE mindennap könnyű, rövid Kolozsvár környéki túrákkal gazdagítja a programot.

Túravezetők, szervezők elérhetőségei

Ambrus Tibor 0722-377622
Antal Ferenc 0746-028039
Bozsoki Adrienn 0264-446319
Feischmidt János 0722-542360
Kiss János 0364-807639
Kovács D. Zsuzsa 0747-070790
Kovács F. Zsuzsa 0745-360064
László Györgyi 0727-192841
Márton Erzsébet 0742-037179

Nagy Lajos 0729-835674
Szakács Éva 0743-670685
Székely Lavotta 0748-036290
Szima Márton 0766-703575
Szócs János 0742-690881
Szócs Miklós 0740-061741
Tóthpál Tamás 0748-664821
Vas Géza 0742-659570

Júliusi rendezvények

- **Július 2. (szerda):** „Testet épít, lelket szépít a természetjárás” (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Antal Ferenc ♦ 18 órától közgyűlés az Apáczai-líceumban.
- **Július 4–6. (péntek–vasárnap):** Háromnapos buszos túra a Transzfogaras és Transzalpin érintésével. Indulás pénteken reggel 6 órakor a Széchenyi téri Flip elől. Túravezető: Szócs Miklós.
- **Július 5. (szombat):** XIV. Vasvári Pál kerékpáros emlék és teljesítménytúra (90 km). Útvonal: Gyalu–Funtineli-tető–Körösőfő. Indítás 8 órakor a Gyalui letérőtől. A túrán résztvevők kitűzőt, pólót, a sikeresen teljesítők emléklapot kapnak. Körösőfőn vacsora (igény szerint szálláslehetőség) várja a résztvevőket. Találkozás 7 órakor a monostori kijáratnál a híd alatt, vagy Gyaluban a hidegszamosi letérőnél 8 órakor. Szervező: Nagy Lajos. ♦ Szamosbazár. Mikrobuszos kirándulás, 4 óra gyalog, 150 m szintkülönbség, közepesen nehéz túra. Találkozás 7 órakor a Flip előtt. Túravezető: Vas Géza. Jelentkezni a közgyűlésen vagy telefonon a túravezetőnél. ♦ Fürdő és gyűjtögető túra a Patai-sóstóhoz. A továbbiakban minden szombaton. Megközelítés távolsági busszal (10 lej oda-vissza), gyalog 4 km. Találkozás 6.45-kor a 4-es trolibusz Aurel Vlaicu végállomásánál, a gödör fölött. Túravezető: Szakács Éva.
- **Július 6. (vasárnap):** Csiga-domb–Riszeg-tető (15 km), könnyű túra. Találkozás 7.15 órakor a nagyállomáson. Túravezető: Szócs János. ♦ Gombászás Vista–Gorbó környékén (10 km). Találkozás: 7.30 órakor a nagyállomáson. Túravezető: Feischmidt János.
- **Július 9. (szerda):** „Testet épít, lelket szépít a természetjárás” (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta.
- **Július 11–13. (péntek–vasárnap):** Autóbuszos kirándulás: Csíkszereda (Rippl Rónai-kiállítás)–Kőrispatak–Alsócsernáton (Haszmann Pál Múzeum)–Torjai bűdös-barlang–Bálványosvár–Szent Anna-tó. Indulás 7 órakor a Flip elől. Túravezető: Kovács D. Zsuzsa.
- **Július 12. (szombat):** Fürdő- és gyűjtögető túra a Patai-sóstóhoz (gyalog 4 km). Találkozás 6.45-kor a 4-es trolibusz Aurel Vlaicu (IRA) végállomásánál. Túravezető: Szakács Éva. ♦ Hója-gerinc–Bongár-kút (12 km). Könnyű túra. Találkozás 10 órakor a Törökvágás tetején. Túravezető: Márton Erzsébet.
- **Július 13. (vasárnap):** Kelemen-havasok: A 12 Apostol sziklacsoport (1760 m, 20 km, 1500 m szintkülönbség). Mikrobuszos kirándulás. Túravezető: Ambrus Tibor. ♦ Mikrobuszos kirándulás a jósikafalvi (Bélis) tóhoz és környékére. Találkozás 7 órakor a Flip előtt. Túravezető: Feischmidt János.
- **Július 16. (szerda):** „Testet épít, lelket szépít a természetjárás” (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta.
- **Július 18–20. (péntek–vasárnap):** Csucsá: Ady Endre teljesítménytúra-előzetes. 19-én, szombaton a 10 km-es, 20-án, vasárnap a 25 km-es túra lejárása az EKE kulcsosháza kiindulóponttal. Csucsá megközelítése vonattal. Túravezető-szervező: Kiss János.
- **Július 19. (szombat):** Fürdő- és gyűjtögető túra a Patai-sóstóhoz (gyalog 4 km). Találkozás 6.45-kor a 4-es trolibusz Aurel Vlaicu (IRA) végállomásánál. Túravezető: Szakács Éva. ♦ Mikrobuszos kirándulás: Rekető–Izsár–La pape (20 km, 600 m szintkülönbség). Indulás 7 órakor a Flip elől. Túravezető: Nagy Lajos. Jelentkezni a közgyűlésen, valamint telefonon a túravezetőnél.
- **Július 20. (vasárnap):** Hordós-kút–Pusztaszentmárton (23 km). Megközelítés a tordai buszjáráttal. Találkozás 7.45 órakor a Flip előtt. Túravezető: Feischmidt János. ♦ Hármaskőszikla (12 km, 600 m szintkülönbség). Kiskocsis megközelítés. Találkozás 8 órakor a Flip előtt. Túravezető: Szima Márton és László Györgyi.
- **Július 23. (szerda):** „Testet épít, lelket szépít a természetjárás” (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta.
- **Július 26. (szombat):** Fürdő- és gyűjtögető túra a Patai-sóstóhoz (gyalog 4 km). Találkozás 6.45-kor a 4-es trolibusz Aurel Vlaicu (IRA) végállomásánál. Túravezető: Szakács Éva. ♦ Kerékpáros túra a Dregán-völgyi tóhoz (65 km). Vonatos megközelítés Kissebesig (Poieni). Találkozás 7.15 órakor a nagyállomáson. Túravezető: Szima Márton. ♦ Máthé Gyula emléktúra Jósikafalván, autóbuszos kirándulás. Túra a kalotaszegi Magurára (6 km). Találkozás 8 órakor a Flip előtt. Túravezető: Kovács D. Zsuzsa.
- **Július 27. (vasárnap):** Bácsi-torok (10 km-es könnyű túra). Találkozás 9 órakor a 31-es busz Széchenyi téri megállójában. Túravezető: Márton Erzsébet.
- **Július 28. (hétfő):** Kis Jókai-túra, gyalog Kolozsvárról az EKE vándortáborba, Kolozsvár–Tordatúr–Szind–Mészkl (Csukás-tó)–Sinfalva–Kövend (40 km, 11-12 óra, egész napos közepes túra. Indulás a monostori végállomástól 8 órakor. Túravezető: Tóthpál Tamás.
- **Július 29–augusztus 3. (kedd–vasárnap):** XXIII. EKE Vándortábor Kövenden. Buszra jelentkezni a közgyűlésen, vagy a keddi szolgálatos napon Kovács F. Zsuzsa titkárnőnél.
- **Július 30. (szerda):** „Testet épít, lelket szépít a természetjárás” (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta.
- **Augusztus 2. (szombat):** Fürdő- és gyűjtögető túra a Patai-sóstóhoz (gyalog 4 km). Találkozás 6.45-kor a 4-es trolibusz Aurel Vlaicu (IRA) végállomásánál. Túravezető: Szakács Éva.
- **Augusztus 6. (szerda):** „Testet épít, lelket szépít a természetjárás” (12 km). Találkozás 10 órakor a monostori végállomáson. Túravezető: Székely Lavotta. ♦ 18 órától közgyűlés az Apáczai-líceumban.
- **Szolgálatos napok a székházban** (Kolozsvár, Cardinal Iuliu Hossu/Fürdő utca 20 sz. 13. ajtó): hétfő, csütörtökön 17–18 óra, kedden 10.30–12.30 óra között. ♦ **EKE fotóklub:** minden kedden 17 órától a székházban. ♦ **Könyvtár:** minden csütörtökön 17–18 óra között a székházban.

Rendezvényeinkre minden érdeklődőt szeretettel várunk!